

Asia: VN/7090/2024

Lausuntopyyntö pohjavesien suojeluun myönnettävästä valtionavustusasetuksesta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Pirkanmaan ELY-keskuksen lausunto luonnoksesta valtioneuvoston asetukseksi pohjavesien suojeluun myönnettävästä avustuksesta

Ympäristöministeriö on pyytänyt Pirkanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselta (jäljempänä ELY-keskus) lausuntoa luonnoksesta valtioneuvoston asetukseksi pohjavesien suojeluun myönnettävästä avustuksesta.

Pirkanmaan ELY-keskus kiittää mahdollisuudesta antaa lausunto asiassa ja esittää lausuntonaan seuraavaa:

Esityksessä ehdotetaan annettavaksi valtioneuvoston asetus, jolla täsmennettäisiin edellytyksiä pohjaveden suojeluun myönnettävän avustuksen myöntämiselle. Pirkanmaan ELY-keskus kannattaa esitystä ja pitää sitä tarpeellisena vesienhoidon toimenpiteiden edistämisessä.

Asetusluonnoksen 4 §:n mukaisista avustettavista kohteista on jo aiemminkin myönnetty avustusta pohjavesialueen suojelusuunnitelman laatimiseen ja päivittämiseen suoraan valtionavustuslain (688/2001) perusteella. Tähän asti avustusharkinta on perustunut vesienhoidon alueellisessa toimenpideohjelmassa osoitettuihin tarpeisiin ja pohjavesialueisiin. Asetusluonnos laajentaa avustustyyppin käyttämisen myös muunlaisiin pohjaveden suojelua lisääviin hankkeisiin, mitä voidaan pitää perusteltuna.

Pirkanmaan ELY-keskus nostaa kuitenkin esiin sen mahdollisesti ongelmallisen seikan, että 4 §:n 2 kohdan mukaisia avustettavia hankkeita ei ole rajattu. Asetusluonnos kirjoitetussa muodossaan mahdollistaisi avustuksen myöntämisen myös esimerkiksi toimijalle, jonka omasta toiminnasta on aiheutunut pohjaveden pilaantuminen, mikä pitäisi estää taloudellisilta toimijoilta jo ryhmäpoikkeusasetuksenkin perusteella. Luonnoksen 4 §:n 2 kohdan mukainen avustus on myös päällekkäinen pilaantuneiden alueiden puhdistamisen tukemisesta annetun lain (246/2019, Pima-tukilaki) mukaisen avustuksen kanssa, jolloin hakija voisi valita, kumpaa avustusta haetaan hankkeeseen.

Pirkanmaan ELY-keskus esittää, että 8 §:ssä säädettyä avustuksen enimmäismäärää harkittaisiin laskettavaksi siten, että enimmäismäärä olisi erityyppisillä hankkeilla eri suuruinen. 80 %:n avustusta on pidettävä melko korkeana huomioiden avustukseen käytettävissä olevat määrärahat. Lisäksi esitämme, että 4 §:n 2 kohdan mukaisen avustuksen määrän voisi pyrkiä yhdenmukaistamaan vesistön ja vesiympäristön käyttöä ja tilaa parantavien hankkeiden avustamisesta annetun valtioneuvoston asetuksen (714/2015) 6 §:n kanssa. Tämä olisi perusteltua, sillä molemmat avustukset ovat ensisijaisesti tarkoitettu vesienhoidon toimenpiteiden edistämiseen ja toimenpideohjelman toteuttamiseen.

Pirkanmaan ELY-keskus esittää, että asetuksessa luetteloitaisiin toimijat, joille avustusta voidaan myöntää. Tällaisia toimijoita voisivat olla yleishyödylliset yhdistykset ja järjestöt, kunnat, luonnolliset henkilöt ja kuolinpesät sekä vesilaitokset. Esitämme, että yritykset ja muut kuin luetteloidut taloudelliset toimijat voisivat hakea avustusta ainoastaan yleishyödyllisiin hankkeisiin, jotka eivät tuota taloudellista hyötyä hakijalle. Lisäksi esitämme, että avustusta ei voisi hakea toimiin, jotka perustuvat hakijan ympäristövelvoitteisiin (kuten pilaantuneen alueen tai pohjaveden puhdistamisvelvollisuus ympäristösuojelulain mukaisesti) tai toimiin, joiden toteuttaminen on hakijan velvollisuus sille myönnetyn luvan ehdoissa (muu kuin avustettavan hankkeen toteuttamista koskeva lupa). Rajoitus voisi olla esimerkiksi kuten vesistön ja vesiympäristön käyttöä ja tilaa parantavine hankkeiden avustamisesta annetun valtioneuvoston asetuksen (714/2015) 3 §:ssä on säädetty.

Pirkanmaan ELY-keskus tuo vielä esiin, että avustuksen maksatuksesta ei ole säädetty asetusluonnoksessa. Tällä hetkellä ELY-keskusten avustustyyppin maksatustehtäviä koskeva viranomaisen on Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten kehittämis- ja hallintokeskus (KEHA-keskus). Toisin kuin perustelumuistion sivulla 3 todetaan, tehtävä ei kuulu KEHA-keskukselle elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksista sekä elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten kehittämis- ja hallintokeskuksesta annetun lain (ELY-laki 897/2009) 3 a §:n 2 momentin perusteella, vaan 3 a §:n 1 momentin perusteella, jonka mukaan "... Lisäksi kehittämis- ja hallintokeskus hoitaa elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten suoraan valtionavustuslain (688/2001) nojalla myöntämän valtionavustuksen maksamista ja takaisinperintää koskevat valtionavustuslain 12, 19, 21 ja 22 §:n mukaiset tehtävät sekä elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen lisäksi mainitun lain 15 §:n mukaisia valvontatehtäviä. Kehittämis- ja hallintokeskus voi hoitaa elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten erityislainsäädännön nojalla myöntämien avustusten maksamista, niiden käytön valvontaa ja takaisinperintää sekä valtion korvauksia koskevia tehtäviä siten kuin niistä erikseen säädetään." Koska asetuksen myötä avustusta ei enää makseta suoraan valtionavustuslain

perusteella, mikäli KEHA-keskusta ei säädetä maksatuksesta, takaisinperinnästä ja valvontatehtävästä vastaavaksi viranomaiseksi, ei se voi näitä tehtäviä hoitaa keskitetysti asetuksen antamisen jälkeen nykyisellä tavalla, vaan tehtävät jäävät ELY-keskusten hoidettavaksi. Tätä ei voida pitää tarkoituksenmukaisena muutoksena, minkä vuoksi esitämme tehtävän säätämistä KEHA-keskukselle asetuksen 3 §:ssä.

Asetusluonnoksen perustelumuistion mukaan (s. 3) asetuksella olisi vain vähäisiä vaikutuksia ELY-keskusten tehtäviin. Pirkanmaan ELY-keskuksen arvion mukaan asetuksen antaminen laajentaa avustustyyppin käyttöä ja lisää hakijoiden määrää, mikä puolestaan lisää valtionapuviranomaisen työmäärää nykyisestä. Valtionavustusviranomaisen tehtävät ollaan siirtämässä vuoden 2026 alusta Elinvoimakeskukseen, joissa resurssit nyt käytettävissä olevan tiedon perusteella ovat varsin niukat. Pirkanmaan ELY-keskus esittääkin, että valtionapuviranomaisen riittävät resurssit ja osaaminen turvataan.

Asian käsittely

Asia on käsitelty Pirkanmaan ELY-keskuksen ympäristö ja luonnonvarat-vastuualueella. Asiakirja on hyväksytty sähköisesti ja merkintä hyväksynnästä on asiakirjan lopussa. Lausunnon on esitellyt ryhmäpäällikkö Mika Heinonen ja ratkaissut yksikön päällikkö Heidi Heino. Asian käsittelyyn on osallistunut myös ylitarkastaja Nina Nenonen.

Heinonen Mika
Pirkanmaan ELY-keskus